

سیمای آبادی‌های استان سیستان و بلوچستان

❖ زهرا حرفتی و محمد حسن خاکباززاده

❖ مقدمه

آبادی‌های استان را نشان می‌دهد. همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود تنها ۳ درصد آبادی‌ها دارای بیش از ۱۰۰۰ نفر جمعیت می‌باشند.

جدول ۱- وضعیت طبیعی کل آبادی‌های استان سیستان و بلوچستان در سال ۱۳۹۰

وضع طبیعی آبادی	تعداد	درصد
دشتی	۵۴۶۶	۵۸٫۸
کوهستانی	۳۶۶۲	۳۹٫۴
جنگلی واقع در دشت	۱۲۳	۱٫۳
جنگلی واقع در کوهستان و تپه	۳۴	۰٫۳
جمع	۹۲۸۵	۱۰۰

مأخذ داده‌ها: درگاه ملی آمار، نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۰، شناسنامه آبادی‌ها

جدول ۲- طبقه‌بندی جمعیتی آبادی‌های دارای سکنه استان سیستان و بلوچستان در سال ۱۳۹۰

طبقه بندی جمعیتی آبادی‌ها	تعداد	درصد
۱-۲۴ نفر	۱۷۷۸	۲۷
۲۵-۴۹ نفر	۹۹۹	۱۵
۵۰-۹۹ نفر	۱۱۳۱	۱۷
۱۰۰-۲۴۹ نفر	۱۳۲۲	۲۰
۲۵۰-۴۴۹ نفر	۷۲۰	۱۱
۴۵۰-۹۹۹ نفر	۳۸۱	۶
۱۰۰۰-۱۹۹۹ نفر	۱۵۳	۲
۲۰۰۰-۴۹۹۹ نفر	۶۱	۰٫۹
۵۰۰۰ نفر و بیشتر	۸	۰٫۱۲
جمع	۶۵۵۳	۱۰۰

مأخذ داده‌ها: درگاه ملی آمار، نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۰، شناسنامه آبادی‌ها

توسعه‌ی پایدار در سال‌های پایانی قرن بیستم به‌عنوان یکی از تدابیر بنیادین در عرصه‌های مختلفی چون فقر، نابرابری، آموزش، بهداشت، حقوق زنان و کودکان، تکنولوژی و ... مطرح شده است. در کشورهای در حال توسعه، مناطق شهری با سرعت بیش‌تری نسبت به مناطق روستایی فرایند توسعه‌یافتگی را طی می‌کنند و فاصله‌ی زیادی در زمینه‌ی سرمایه‌گذاری و تولید مسائل فرهنگی و اجتماعی، آموزش، بهداشت و سلامت بین شهرها و روستاها به چشم می‌خورد. این نوشتار بر آن است تا به روش کتابخانه‌ای و اسنادی بر اساس نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۰، وضعیت مناطق روستایی استان سیستان و بلوچستان را تحلیل کند. با توجه به اینکه این استان پهناورترین استان کشور می‌باشد و بیش از ده درصد روستاهای دارای سکنه‌ی کشور (۶۵۵۳) را در خود جای داده است، بررسی وضعیت مناطق روستایی آن ضروری به نظر می‌رسد. بر اساس نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰، تعداد کل آبادی‌های این استان ۹۲۸۵ بوده است. شایان ذکر است که تعداد ۲۷۳۲ (حدود ۳۰ درصد) آبادی در این استان، از سکنه خالی شده است.

تعداد آبادی‌های دارای نهاد شورای اسلامی روستا برابر با ۲۱۴۱ می‌باشد که تعداد ۱۰۸۵ آبادی دارای دهیار می‌باشد. همچنین ۴۱۷ آبادی دارای طرح هادی می‌باشد. نگاهی به وضعیت آبادی‌ها از نظر تعداد خانوار نشان می‌دهد که تعداد خانوارهای ۳۵۹۵ آبادی زیر بیست خانوار، ۲۲۱۱ آبادی بین بیست تا ۹۹ خانوار، ۴۶۳ آبادی بین ۱۰۰ تا ۱۹۹ خانوار، ۲۷۵ آبادی بین ۲۰۰ تا ۹۹۹ خانوار و ۹ آبادی بالای ۱۰۰۰ خانوار می‌باشد. جدول ۲ طبقه‌بندی جمعیت

زهرا حرفتی کارشناس معاونت پایگاه‌های اطلاعاتی و اطلاع‌رسانی مرکز فاوا در مرکز آمار ایران است.

محمد حسن خاکباززاده کارشناس دفتر ریاست، روابط عمومی و همکاری‌های بین‌الملل در مرکز آمار ایران است.

جدول ۳- وضعیت آبدی های دارای سکنه استان سیستان و بلوچستان بر حسب دسترسی به امکانات ارتباطی و حمل و نقل در سال ۱۳۹۰

امکانات ارتباطی و حمل و نقل	کل کشور		سیستان و بلوچستان	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد
دسترسی به ایستگاه راه آهن	۸۷۶	۴/۱	۱۴	۲/۰
دسترسی به وسیله نقلیه عمومی	۲۴۹۸۸	۴/۴۰	۱۱۸۵	۱۸
دسترسی به روزنامه و مجله	۱۷۲۳	۷/۲	۱۹	۲/۰
دسترسی عمومی به اینترنت	۸۷۰۳	۱۴	۲۰۷	۱/۳
دفتر فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT) روستایی	۶۳۲۷	۲/۱۰	۱۶۴	۵/۲
دفتر مخابرات	۱۳۹۱۵	۵/۲۲	۶۰۲	۱/۹
دفتر پست	۷۰۹۳	۴/۱۱	۱۳۵	۲
صندوق پست	۷۸۱۲	۶/۱۲	۱۴۴	۱/۲
تعداد کل آبدی ها	۶۱۷۵۰		۶۵۵۳	

مأخذ داده ها: درگاه ملی آمار، نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۰، شناسنامه آبدی ها

بررسی امکانات ارتباطی و حمل و نقل نشان می دهد که بیشترین میزان دسترسی مربوط به وسیله نقلیه عمومی و کمترین دسترسی مربوط به ایستگاه راه آهن و روزنامه و مجله می باشد. ۱۸ درصد آبدی های استان به وسیله نقلیه عمومی دسترسی دارند، این در حالی است که ۴۰/۴ درصد آبدی های کل کشور به وسیله نقلیه عمومی دسترسی دارند. همچنین تنها در ۲/۰ درصد آبدی دسترسی به روزنامه و مجله وجود دارد، این عدد در کل کشور ۶/۱۲ درصد است. سایر امکانات ارتباطی در جدول ۳ نشان داده شده است.

شکل ۱ وضعیت دسترسی به امکانات

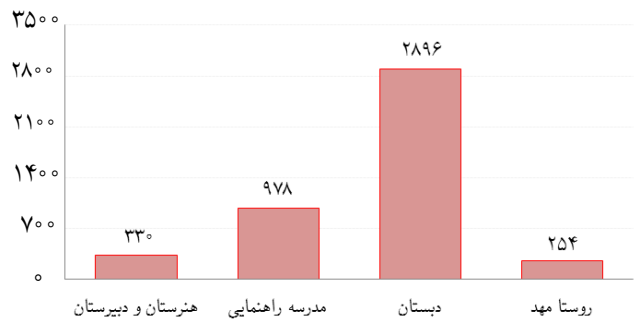
آموزشی آبدی ها را نشان می دهد. وضعیت برخورداری آبدی ها در سطح مطلوبی قرار ندارد و یک پنجم آبدی ها دارای مدارس سطح راهنمایی (۱۴/۹ درصد) و متوسطه (۵/۵ درصد) هستند و مدارس ابتدایی در کمتر از نیمی از آبدی های استان (۴۴/۱ درصد) دایر می باشد.

جدول ۴ وضعیت بهداشتی آبدی های استان و کشور را نشان می دهد. همان گونه که ملاحظه می شود دسترسی به پزشک تنها در ۲/۲ درصد آبدی های استان فراهم می باشد، این عدد در کل کشور ۸/۹ درصد است. ۱۵/۴ درصد آبدی های استان دارای خانه بهداشت و ۱/۵ درصد آبدی های استان دارای داروخانه می باشند، این عدد در کل کشور به ترتیب ۳/۲ درصد و ۴/۴ درصد است و ۱۴/۵ درصد آبدی ها دارای بهورز می باشند.

جدول ۵، امکانات برق و آب و گاز آبدی های استان و کل کشور را نشان می دهد. ۷۲ درصد آبدی های استان از نعمت برق و روشنایی بهره مند بوده و ۳۲ درصد به آب لوله کشی دسترسی دارند. همچنین لوله کشی گاز تنها در ۵/۵ درصد آبدی های استان صورت گرفته است، ۸۸/۵ درصد آبدی های کل کشور از نعمت برق و روشنایی بهره مند هستند و ۵/۹ درصد به آب لوله کشی دسترسی دارند.

نظر به اهمیتی که آب آشامیدنی در سلامت افراد جامعه دارد، وضعیت دسترسی خانوارهای روستایی به آب آشامیدنی در شکل ۲ ارائه شده است. از میان ۲۹۷۵۹۹ خانوار روستایی، ۳۴ درصد خانوارهای روستایی به شبکه آب رسانی عمومی دسترسی ندارند و ۱۳/۶ درصد خانوارها از

شکل ۱- وضعیت آبدی های دارای سکنه استان سیستان و بلوچستان بر حسب امکانات آموزشی در سال ۱۳۹۰

مأخذ داده ها: درگاه ملی آمار، نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۰، شناسنامه آبدی ها

جدول ۴- وضعیت آبدی های دارای سکنه استان سیستان و بلوچستان بر حسب امکانات بهداشتی و درمانی در سال ۱۳۹۰

امکانات بهداشتی و درمانی	کل کشور		سیستان و بلوچستان	
	تعداد	درصد	تعداد	درصد
سامانه جمع آوری زباله	۱۱۴۷۸	۵/۱۸	۲۰۷	۱/۳
غسالخانه	۱۲۸۹۷	۸/۲۰	۳۶۳	۵/۵
آزمایشگاه و رادیولوژی	۲۹۲	۴/۰	۸	۱۲/۰
تکنسین دامپزشکی	۵۶۸	۹/۰	۳	۰۵/۰
دامپزشک	۱۱۳۹	۸/۱	۹	۱۴/۰
بهورز	۱۶۸۴۳	۲/۲۷	۹۵۲	۵/۱۴
بیمار یا مامای روستایی	۴۶۳۹	۵/۷	۲۱۳	۲/۳
پزشک	۵۵۱۱	۹/۸	۱۴۶	۲/۲
مرکز تسهیلات زایمانی	۵۱۸	۸/۰	۴۵	۶۹/۰
خانه بهداشت	۱۸۶۵۰	۲/۳۰	۱۰۱۰	۴/۱۵
داروخانه	۲۷۲۹	۴/۴	۱۰۲	۵/۱
مرکز بهداشتی و درمانی	۵۴۵۰	۸/۸	۲۲۵	۴/۳
تعداد کل آبدی ها	۶۱۷۵۰		۶۵۵۳	

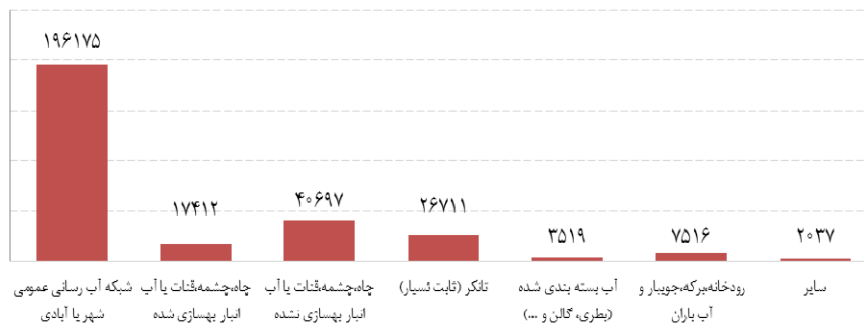
مأخذ داده ها: درگاه ملی آمار، نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۰، شناسنامه آبدی ها

جدول ۵- وضعیت آبادی‌های دارای سکنه‌ی استان سیستان و بلوچستان برحسب امکانات برق، آب و گاز در سال ۱۳۹۰

سیستان و بلوچستان		کل کشور		امکانات برق، آب و گاز	
درصد	تعداد	درصد	تعداد		
۰/۰۵	۴	۱۸/۲	۱۱۳۰۰	گاز لوله‌کشی	گاز لوله‌کشی
۲/۸	۱۹۲	۲۱/۹	۱۳۵۷۷	دارای سامانه تصفیه آب	آب لوله‌کشی
۲۹/۴	۱۹۳۰	۴۷/۳	۲۹۲۳۸	بدون سامانه تصفیه آب	
۰/۰۲	۱	۰/۰۵	۳۷	اثری نو (خورشیدی، بادی و...)	
۰/۷	۵۰	۰/۶	۴۱۵	موتور برق دیزلی	برق
۷۱/۶	۴۶۹۵	۸۸/۵	۵۴۶۵۵	شبکه سراسری	
	۶۵۵۳		۶۱۷۵۰	تعداد کل آبادی‌ها	

مأخذ داده‌ها: درگاه ملی آمار، نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۰، شناسنامه آبادی‌ها

شکل ۲- تعداد خانوارهای روستایی سیستان و بلوچستان بر حسب منبع تأمین آب آشامیدنی در سال ۱۳۹۰

مأخذ داده‌ها: درگاه ملی آمار، نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۰، شناسنامه آبادی‌ها

آب چشمه و قنات بهسازی نشده برای آشامیدن استفاده می‌کنند.

❖ نتیجه‌گیری

در این مقاله سیمای کلی آبادی‌های استان سیستان و بلوچستان بر اساس اطلاعات جمع‌آوری شده در سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰ ترسیم شد. از مواردی که در مطالعات روستایی استان باید

مورد توجه قرار گیرد، تراکم نسبی جمعیت می‌باشد. این استان چهارمین استان کم‌تراکم می‌باشد و ۲۷ درصد آبادی‌های آن دارای جمعیتی کم‌تر از ۲۵ نفر و ۵۹ درصد آبادی‌ها زیر صد نفر جمعیت می‌باشند. با توجه به نقش اساسی جمعیت در توسعه و رابطه‌ی دوسویه بین این دو می‌توان بخشی از کاستی‌ها و موانع موجود در مسیر توسعه پایدار این مناطق را از طریق متغیر جمعیت تبیین کرد.

از سوی دیگر با توجه به جوانی جمعیت و نرخ بالای بی‌سوادی و بیکاری و نیاز به برنامه‌ریزی در خصوص آموزش و اشتغال چالش‌های بزرگی در این استان مشاهده می‌شود. بررسی امکانات و تسهیلات آبادی‌ها و خانوارها بیانگر وضعیت نه‌چندان مطلوبی است که به جهت بُعد مسافت آبادی‌ها از نقاط شهری و عدم دسترسی به راه‌های ارتباطی مناسب ارائه خدمات عمومی را با مشکل مواجه کرده است. دسترسی به آب آشامیدنی سالم در این مناطق مسئله‌ی بزرگی است که در برنامه‌ریزی‌های بهداشت و سلامت باید مورد توجه قرار گیرد. به طور کل، سیمای عمومی مناطق روستایی بیانگر محرومیت در ابعاد وسیع اقتصادی می‌باشد که تأثیرات آن در درازمدت بر سایر جنبه‌های توسعه نیز مشاهده می‌شود.

❖ منابع

درگاه ملی آمار، نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۰، شناسنامه آبادی‌ها
www.amar.org.ir

